

Rolul naratorului Intr-o povestire studiata Fantana dintre plopi - Mihail Sadoveanu

Cu Mihail Sadoveanu ne aflam in fata celui mai productiv si mai longeviv prozator al literaturii romane, contemporan cu trei generatii de scriitori (antebelica, interbelica si postbelica) si autor a peste o suta de titluri. Anul 1928 marcheaza maturizarea artistica a autorului, prin aparitia ciclului de povestiri Hanu Ancutei, care va fi urmat de capodopere precum Baltagul, Creanga de aur, Zodia Racului sau Vremea Ducai- Voda, Fratii Jderi.

Povestirea este o specie a genului epic in proza, de dimensiuni medii, cu un numar mediu de personaje si un singur fir narativ, in care accentul se pune pe intamplari si pe modalitatea de a le relata. De aceea, este o naratiune subiectivizata, relatata din punctul de vedere al unui narator care participa la cele povestite in calitate de personaj principal (narator-personaj) sau de personaj secundar (narator-martor) sau relateaza evenimentele la care nu a asistat, dar pe care le cunoaste de la altcineva (narator-colportor). Ea nu trebuie confundata cu nuvela, desi ambele au dimensiuni medii, numar redus de personaje si un singur fir narativ, caci nuvela accentueaza complexitatea de caracter a protagonistului. Personajele nu sunt bine individualizate, caci esential este nu ce se spune, cat cum se spune, deci discursul, nu istoria.

Actul nararii depinde astfel de puterea naratorului de a convinge publicul, de a-i capta atentia, de a-i starni si de a-i mentine interesul. Ilustrand ceea ce Tzvetan Todorov numeste reseaua tematica a "tu-ului", povestirea se caracterizeaza prin oralitate, consecinta a relationarii directe cu publicul. Ceremonialul spunerii implica incadrarea povestitorului, declansarea relatarii, formulele protocolare de adresare, capacitatea de a face din cei prezenti ascultatori activi, jocul dintre timpul istoriei (al faptelor relatate) si cel al discursului (al momentului nararii).

In primul rand, cel mai important rol ii revine naratorului, idee formulata in studiul Scrisori catre un tanar romancier de Mario Vargas Llosa: "Povestitorul este intotdeauna un personaj inventat, o fiinta fictiva, precum celelalte, cele povestite, dar mai important decat ele, pentru ca de felul cum actioneaza [...] depinde ca ele sa ne convinga ori ba de adevarul lor, sa ne para reale sau caricaturale." Ideea apare si in eseul Sadoveanu sau utopia cartii, unde Nicolae Manolescu sustine ca Hanu Ancutei este "capodopera imaginarului sadovenian", pornind de la ideea ca naratorii se prefac ca-si amintesc, ei de fapt inventand la fata locului povestirile, ceea ce echivaleaza cu un act creator asumat. Numai ca acest rol poate fi jucat in diferite ipostaze, ceea ce permite o clasificare a naratorilor de la han, pornind de la citatul lui Mario Vargas Llosa: ei se arata sau se ascund, asa cum face Constandin Motoc din Judet al sarmanilor, narator-personaj camuflat intr-un narator colportor, pretinzand ca spune patania unui prieten; alteori, naratorul "zaboveste sau se precipita, mergand de-a dreptul sau dand tarcoale", caci asupra anumitor episoade se insista mai mult, fiind mai dramatice sau avand o implicatie emotionala mai mare, acest tip de discurs fiind specific mai ales naratorilor personaje; alti naratori sunt limbuti, precum Comisul Ionita, jucausi precum negustorul lipscan, dar si sobri si seriosi precum calugarul Gherman sau Zaharia Fantanarul.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Hanu Ancutei este o capodopera a speciei, un mic manual de naratologie ce cuprinde noua povestiri: Iapa lui Voda (Comisul Ionita - narator personaj), Haralambie (calugarul Gherman - narator martor), Balaurul (Mos Leunte Zoderul - narator martor), Fantana dintre plopi (Neculai Isac, capitan de mazali - narator personaj), Cealalta Ancuta (Mos Ienache Coropcarul - narator martor), Judet al sarmanilor (Constantin Motoc - narator personaj ascuns in spatele unui narator colportor), Negustor lipscan (negustorul Damian Cristisor - narator personaj), Orb sarac (orbul Constantin - narator personaj), Istorisirea Zahariei fantanarul (Zaharia - antinarator prin tendinta de a reduce relatatea si Lita Salomia - narator colportor).

Fantana dintre plopi reprezinta cea de-a patra povestire din ciclu si este relatata de Neculai Isac, capitan de mazali. Acesta cere un scurt ragaz pentru indeplinirea anumitor etape ale ceremonialului povestirii: isi adaposteste calul (iesirea din timpul prezent), inchina un pahar cu vin in cinstea celor prezenti, canta o doina cu rol de captatio benevolentiae, adresandu-se ritualic, protocolar: "iubiti prietini", "domnilor si fratilor" (pregatirea pentru intrarea in alt timp). Nu in ultimul rand, el enunta si principiul fundamental al hanului: "Divanul nostru-i slobod si deschis si-mi sunteti toti ca niste frati".

Un alt argument care sustine afirmatia data este faptul ca spunerea, impartasirea unor intimplari tragice din trecut are pentru Neculai Isac rol terapeutic, eliberandu-l de povara suferintei. Expozitiunea povestirii propriu-zise consta in fixarea precisa a indicilor spatio-temporali, cu peste 25 de ani in urma, la han si in imprejurimi, pe vremea cand actualul capitan de mazali facea negot cu vinuri alaturi de Mos Ieremia. Poposind la han, in timpul unei plimbari, el intalneste satra tiganului Hasanache, care are gand ascuns sa-l jefuiasca, ispitindu-l prin Marga, o tigancu frumoasa (intriga). Intalnirile nocturne succesive la fantana dintre plopi ale celor doi indragostiti reprezinta desfasurarea actiunii. Intors de la Falticeni, dupa vanzarea vinurilor, cu o scurteica pentru Marga, Neculai Isac o asteapta la locul stiut, unde ea ii divulga planurile lui Hasanache. Lupta dintre capitanul mazalilor si cei trei tigani (in care naratorul isi pierde un ochi), relatata intr-un tablou detaliat si dinamic, constituie punctul culminant al povestirii, iar deznodamantul tragic prezinta moartea-sacrificiu a Margai, aruncata in fantana de tigani. Astfel, fantana devine un suprapersonaj cu functie simbolica dubla: loc al iubirii pure (fantana), dar si al blestemului, plopul fiind copacul in care s-ar fi spanzurat Iuda, asociat cu tristetea si singuratatea.

In plus, Neculai Isac este un narator subiectiv, aflat si in postura de protagonist. Pentru el, actul spunerii implica retrairerea evenimentelor, de unde si caracterul persuasiv al relatarii. De aceea, naratorul nu comenteaza faptele, ci se concentreaza mai ales asupra implicarii auditoriului, starnind si mentinand interesul prin alternarea prezentarii cu reprezentarea, prin dramatizarea faptelor prin dialog, prin rapiditatea derularii infruntarii, prin insistenta asupra anumitor detalii, prin inflexiunile vocii. El impune astfel la han un nou tip de relatate, respectiv naratiunea ca discurs, ce implica specularea relatiei dintre cele doua timpuri, al evenimentelor narate si al relatarii.

De asemenea, ca si ceilalti naratori de la han, Neculai Isac se individualizeaza si prin limbajul ceremonios, prin stilizarea discursului. Naratorii lui Sadoveanu manifesta alt tip de oralitate decat

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

cea a personajelor lui Creanga; ei nu sunt nici tarani, nici sateni ca cei din nuvelele lui Slavici, ci reprezinta omul patriarhal, pastrator al tainelor / traditiilor unui spatiu ancestral, aureolat de mit, de mister, de basm. De aceea, limbajul lor nu are ca marci individualizatoare doar folosirea arhaismelor, a regionalismelor sau a elementelor populare, ci se caracterizeaza prin preferinta pentru expresii, perifraze sinonimice ("a se afla in mare mahnire"), prin plasticitatea imaginilor si nota lirica date de folosirea figurilor de stil precum comparatia (Ancuta "iesi ca o serpoaica", "umblam bezmetic si singur ca un cuc", "racnind si tupaind ca niste diavoli"), epitetul ("ochi iuti", "obraz strain, tigan nevolnic", "loc tainic si singuratic" sau exprimarea metaforica ("clopotele picurau departate si stinse: parca bateau in inima mea"). Capitanul de mazali alterneaza registrul regional, popular, oral cu cel literar, astfel incat relatarea este in egala masura autentica, spontana, naturala, pastrand o nota de poeticitate si de prospetime.

Nu in ultimul rand, relatia dintre instantele narative implica permanenta grija a naratorului personaj pentru a convinge naratorii, respectiv auditoriul de la han, ale carui atentie si curiozitate trebuie permanent mentinute. Intrarea in spatiul hanului presupune nu numai capacitatea de a povesti, ci si stiinta de a fi un ascultator activ. Timpul faptelor si cel al discursului sunt triplate de timpul cititorului, o alta instanta narativa. In teoria naratologica moderna, cititorului concret al fiecarei generatii i se adauga un cititor "model" (Umberto Eco), acel cititor abstract, ideal, care ar actualiza toate interpretarile latente ale textului. Simetric, celor doua instante le corespund autorul concret, persoana reala, Mihail Sadoveanu, respectiv autorul abstract, creatorul universului fictional al operei.

In concluzie, valoarea unei povestiri rezida, in primul rand, in specificul instantelor narative, a caror relativizare accentueaza perspectiva subiectiva a textului de acest tip.